

İbni Arabi'nin idealleştirdiği Tanrı kavramının insanın bilişsel varoluşunda açılımı ve parlamasıdır (tecelli). Doğu düşüncelerinde sıklıkla yer alan aydınlanma ibni Arabi'de bir farkına varıştır.

Dini tecrübe, insanın kendi yaratılış özelliklerini keşfederek kendi sınırlarının ötesine geçme yani kendini aşma çabasını ifade etmektedir. Bu kavramı ilk olarak **Schleiermacher kullanmış olmasına rağmen Yahudi gelenekte kabala, Hristiyan gelenekte Mistisizm, Hinduizmin bizzat kendisi İslami gelenekte tasavvuf insanın mutlak hakikat ve sonsuzluğa ulaşma çabası olarak kadim bir delil olarak karşımıza çıkmaktadır.**

Öyle ki bu yöntemi kullananlar **inandıkları sonsuz gerçeklik olan Allah'la karşı karşıya geldiklerini ve bu şekilde ruhlarında taşıdıklarını ve aradıkları soruların cevabını bulduklarını iddia etmişlerdir.**

Örneğin, İbni Arabi, mükāşefe yöntemiyle elde ettiği bilgilerin akıl ile elde edilmesinin mümkün olmadığını söylemektedir. **Öyle ki kendisinin bazen rüyada Allah'ı melekleri, Hz. Peygamber'i ve diğer peygamberleri gördüğünü ve hata Miraç'a çıktığını bazen de uyanık iken Kabe'yle konuştuğunu ve Hızır'la görüştüğünü iddia etmektedir.**

Bu [İbnu Rüşd](#) 'ün **"bilginin akıl yoluyla elde edileceğini"** söylemesiyle meşhur olduğu yıllardır. 17 yaşındaki genç İbni Arabi **"gerçek bilginin sadece aklımızdan gelmediğine, böyle bir bilginin daha çok ilham ve keşf yoluyla elde edilebileceğine"** inanmıştı.

Son yüzyıllar Allah'ın varlığı ile ilgili rasyonel deliller üretme ve bunların eleştirilmesi sahne olmuştur diyebiliriz. Özellikle Mantıkçı Pozitivizmin popüler olmasıyla birlikte dinsel ve ahlaki değerlerin ispatlanamayacağı varsayımından hareketle bu alanların boş ve anlamsız olduğu ileri sürülmüştür. Örneğin, David Hume'un Hume çatalı metaforu açıklı ayıcı olmaktadır. Hume'un çatalının iki ağzı bulunmaktadır. Birincisi, mantık ve matematik; ikincisi ise deney ve gözlemdir. Hume gerçek bilgi bu iki ölçütten başarılı bir şekilde geçmiş bilgidir. Metafizik bilgilerin bu iki ölçütten geçemeyeceği için gerçek bilgi sayılamazlar.

İşte bu tartışmalar teistlerin Allah'ın varlığı ile ilgili yeni delil aramasına neden olmuştur. Bu arayışlar sonunda rasyonel eleştirilerden muaf olan dini tecrübe delilinin ortaya çıkmasına neden olmuştur.

Zira dini tecrübe delili aklın sınırlarının dışında kalan olaylardan bahsetmektedir. Belli teknikleri kullanarak hakikati bulma ve onunla ruhsal aydınlamayı gerçekleştirme yoludur. Akıl vasıtasıyla ortaya çıkan bir düşünüş değil, kalp vasıtasıyla ortaya çıkan duyuş biçimidir. Dini konularda akla dayanmayan ve dahası aklı aşan bilgi edinme imkanlarını kullanan yöntemdir. İslami literatürde tasavvufun ortaya koyduğu kendine özgü bilgi edinme metoduyla temellendirme imkanlarına işaret etmektedir.

İşte tam da bu noktada Yunus Emre, Mevlana ve nihayet İbni Arabi akla gelmektedir. Nitekim İbni Arabi **tecelli, müşahede, mükāşefe, marifet, fena ve Vahdet-i vucud** gibi kendinden önceki tasavvuf terimlerini yeniden tanımlamış ve bu kavramların daha doğru düzgün anlaşılmasını sağlamıştır.

İbni Arabi insanların hepsini insan-ı kamil olarak görmektedir. Yani Allah, varlık bakımından insanı belli yetenekte ve surette yaratmıştır. **Ancak hakikat yolunda tek doğru metot dini tecrübedir. dini tecrübeyle hakikate ulaşanlar kamil insanlardır.**

İbni Arabi insanlarda tanrısal özün yer aldığı ve bu yüzden aslında her insanın özünde tanrıyı bilme ve ona inanma konusunda halihazırda bir potansiyele sahip olduğunu savunmaktadır. Bu bağlamda tanrının var olduğuna dair bilgi aslında her insanın özünde yer almaktadır.

Zikir

İbn Arabi bu tür bir Tanrısal bilişe işaret için 'zikir' kelimesini alışlageldiğinden farklı bir kullanımla kullanır. Kelime olarak hatırlama ve anma anlamına gelen bu sözcük,

ibn Arabi için Yetkin İnsan

Tanrıyı bilişini temsil eden bir durum ve tavır alıştır.

Ona göre yetkin insan Tanrıyı sadece dili veya hareketleri ile hatırlamaz. Bu, sıradan insanların, yetkinliğe ulaşamamış bir bilgi ile Tanrıyı bilenlerin yaptığı bir asgari' edimdir.

Yetkin İnsanın kendini tamamen Tanrı'nın zikrine adanmış olduğunu görüyoruz. Yetkin insan için Tanrıyı anımsamanın bir başlangıç ve bitişi, tahsis edilmiş bir zamanı ve belli bir formu bulunmaz.

İbn Arabi için zikir, varlığın Tanrı'nın varlığında yok olduğunun bilinci ile insanda oluşan ontolojik bir tavır alıştır.

Bu anlamda zikir, her an başka bir görünüşte olan Tanrıda yok olan yetkin bir

insan,
bu
farklı
ve
sonsuz
sayıda görünüşe
uygun
olarak
Tanrı
karşısında
bir
'birlik'
durumunda
bulunuşudur.
Böyle
bir birlik
aslında
özde
vardır
ve
Yetkin
İnsan
sadece
bu
potansiyelini
keşfetmiş
ve
kendisine verilmiş olan yetileri, bulunmaları gerektiği duruma sokmuştur.

***Yetkin İnsanın Tanrısı böyle bir zikirle bilişinde bilmenin elemanları olan obje ve suje ar
asındaki
ikilik
kaybolmaktadır.
Böylece
ortada
sadece
bir
bilme
edimi
yer
alır ve aslında bu da diğer
her şey
gibi Tanrı'nın kendisidir.***

Aşk

İbn Arabi, Tanrı'nın varlıkları yaratmasının altındaki temel ilahi güdünün Tanrı'nın kendi varlığında öncesiz olarak belirmiş olan aşk olduğuna inanır.

Aşk bu anlamda
bir
tecelli enerjisidir ve varoluşun her bir parçasına nüfuz
etmiştir
,
.
İbn Arabi
Tanrı'nın
'gizli hazine iken bilinmeyi istemesi
ni,
Tanrı'nın varlıklara
ve
dolayısıyla kendisine
duyduğu
aşka
bağlar.

***Bu
anlamda
aşk
kainatın
varoluş
enerjisidir
ve
şu
veya
bu formda her zaman
var olagelmektedir
.***

***Aslında başta Hallaç olmak üzere neredeyse tüm vahdet-i vücudçu Sufiler, aşkı varoluşun temel ilkesi olarak görmüştür.
Hatta***

**çoğuna
g
öre
Tanrı
öldürücü,
intikam
alıcı, azap
verici
olmaktan
çok
seven,
esirg
eyen,
güzel
olandır.**

**İbn Arabi de Tanrının esirgeme yönünün, öfke ve azaba yönelik tüm yön ve isimlerini g
eride
bıraktığına
inanır.**

**Hatta bu konuda o kadar ileri gider ki, Tanrı'nın esirgemesinin cehennemlikleri bile kuş
attığını
ve bu
yüzden
c
ehennem
sakinlerinin
bir
süre
sonra
artık
çektikleri
acıdan
o
kadar
da
rahatsız olmayacaklarını, ateşe bir anlamda alışacaklarını savunur;
öyle ki, Tanrı'nın 'azap sözcüğünü
kullanması
bile
İbn**

**Arabi
için
ilginç
şekilde
yorumlanır ve
o
kelimenin
diğer bir
anlamı
olan
'tatlılık'
bayramı
üzerinde
durur.**

Tanrı ile yaratıkları arasında mutlak bir aşk ilişkisi olduğu kesindir. **Hatta İbn Arabi ölümü, Tanrı'nın insanlara duyduğu aşk yüzünden onlara kavuşmanın bir ifadesi olarak aldılar.**

Bu,
bedensel
haz
ve
güdülerin
Tanrı
ile
insan
arasında
bir
'kavuşma
engeli' oluşturduğuna inanan bir Sufi için
pek de garipsenir bir durum olmasa gerek.

Ancak, İbn Arabi'nin felsefesini ele alırsak, arı bir vahdet-i vücutta Tanrı'ya kavuşmuş olan bir arif i çin, Tanrı'yı ölmeden duyumsamak la, öldükten sonra

duyumsamak

arasında fark olmamalıdır.

Bu yüzden İbn Arabi'nin yazılarında, ölüm ile Tanrı'ya kavuşma' teması, Rumi veya diğer Müslüman ve Hristiyan Mistiklerinde olduğu kadar kuvvetli değildir.

İbn Arabi Tanrı'ya dönüş için her zaman bir bilinç evriminden ve Tanrı'nın yegane varlık olduğunu mistik biz sezgi ile bu dünyada hissetmek temalarını önceliğe almıştır.

Böyle düşünen bir Sufi için aşk, bu dünyada Tanrı'nın mutlak aşkını, başka deyişle Tanrı'nın aşk olduğunu görebilmek yetkinliğin gereğidir.

Dolayısıyla aşk, Tanrıyı bir biliş tarzıdır.

Tıpkı Tanrı'nın nesnelerde görüldüğünü bilen biri için nesnelere tapınmanın yüce bir ibadet olması gibi , varoluşa nüfuz etmiş olan Tanrısai aşkı hisseden birisinin, herhangi bir varlığa aşk ile bağlanması, bağlandığı şeyin, kendisinin ve aradaki duygu aş

nun

k

olarak

gözüken

Tanrı

olduğunu

bilmesi

koşulu

ile mutlak

bir

tapınmadır.

Ya

da

kendisini

katılımcı

konumundan

çeken

insan,

evrendeki

tüm aşkları Tanrısai aşk olarak

görebilmelidir.

Kur'an'ı dayanılacak en kuvvetli delil olarak gören İbn Arabî, İnsan ve Kur'an'ı bir ve bütün olarak görür. Nitekim ona göre kişi Kur'an okuduğu zaman kendisi Kur'an olur, yani Kuranlaşır.

Dolayısıyla onun Kur'an'a yaklaşımı statik değil dinamikdir. Ona göre Kur'an, Hz. Peygamber'in kalbine inzâl olunmuştur, kıyamete kadar da onun ümmetinden olan müminlerin kalplerine inzâl olunmaya devam edecektir. ***Kur'an'ın bu şekilde müminlerin kalplerine inişi vahyi her dem taze ve canlı tutmaktadır. Dört ciltlik bir tefsiri de olan İbn Arabî'nin bu eseri günümüze ulaşmamıştır. Sünneti ise Hakk'a götüren bir yol olarak gören İbn Arabî hadis ilmine çok önem verir. Nitekim bu hususta ünlü muhaddislerden Buhari, Müslim ve Tirmizi'nin eserlerini tanıtan birer sadeleştirme ve 40 Hadis gibi pek çok eseri bulunmaktadır.***

Not: Bu yazı makale, köşe yazısı vs. gibi akademik bir yazı değildir. Sadece ders notu olarak kullanılmaktadır.